

พรรณไม้ใต้ชื่อพ่อ

ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น

นับเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งปวงที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย และที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินของต่างชาตทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิต นักศึกษา และผู้ที่ได้ร่ำเรียนมาทางพฤกษศาสตร์ หรือทางวิทยาศาสตร์ เมื่อมีชาวต่างชาติมากมายว่า พระนามของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ของประเทศไทยเป็นชื่อพรรณไม้ตั้งหลายชนิด

ความจริงแล้ว ต้องเรียกว่า เป็นชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical name) หรือชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) ที่เขียนอยู่ในภาษาละติน แต่เนื่องจากภาษาละตินนี้ใช้ตัวอักษรเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ ชาวต่างชาติที่อ่านภาษาอังกฤษได้ จึงคิดว่า ชื่อเหล่านี้เป็นชื่อภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ในเมื่อภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของชาวโลก สื่อสารกันได้ทั่วโลก ดังนั้น “พรรณไม้ใต้ชื่อพ่อ” จึงเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก

ชื่อพรรณไม้เหล่านี้ เป็นการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำพระปรมาภิไธย ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นคำระบุชนิด (species epithet) ในชื่อพฤกษศาสตร์ รวมทั้งการตั้งชื่อภาษาไทยของพรรณไม้ มีจำนวน ๓ ชนิด ได้แก่ ทิวลิปคิงภูมิพล ภูมิพลินทร์ และมะลิเฉลิมรินทร์ แต่ละชนิดมีรายละเอียดการขอพระราชทานและข้อมูลพรรณไม้ ตามช่วงเวลาเรียงลำดับดังนี้

Flowers under the name of King Bhumibol Adulyadej

To commemorate King Bhumibol Adulyadej, floral aficionado Piya Chalermklin is proud to present three flowers under the name of our late beloved King – Tulipa ‘King Bhumibol,’ Paraboeba bhumiboliana Triboun & Chuchan, and Jasminum bhumibolianum Chalermglin.

ทิวลิป
คิงภูมิพล

ภูมิพลินทร์

ทิวลิปคิงภูมิพล (Tulipa 'King Bhumibol')

วงศ์ Liliaceae เป็นทิวลิปสีเหลืองทองพันธุ์ Prince Claus ที่มีอยู่ในสวน Judith Leyster ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ให้มีสีเหลืองทองเข้มโดย Mr. Klaas Koedijk เจ้าของบริษัท F.A.P. Koedijk & Zn แห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในช่วงที่มีการเฉลิมฉลองทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ พรรษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ แล้วพบว่าคนไทยใส่เสื้อสีเหลืองทั้งประเทศ บังเกิดความซาบซึ้งในความจงรักภักดีของปวงชนชาวไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จึงขอพระราชทานพระปรมาภิไธยของพระองค์ จดทะเบียนตั้งเป็นชื่อพันธุ์ และได้รับพระราชทานเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

ลักษณะเป็นไม้หัวล้มลุก อายุหลายปี สูง ๕๐ เซนติเมตร ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ ใบยาวเรียวยาว ปลายแหลม สีเขียวอ่อนอมเทา แต่ละต้นมี ๒-๔ ใบ ก้านดอกยาว ๔๕ เซนติเมตร กลีบดอกสีเหลืองทอง เกสรเพศเมีย มีลักษณะเป็นแท่งสามเหลี่ยม ล้อมด้วยเกสรเพศผู้สีเหลือง จำนวน ๖ เส้น มีฤดูออกดอกในเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ในการปลูกเลี้ยง ชอบดินร่วนระบายน้ำดี แสงแดดตลอดวัน อากาศหนาวเย็น ขยายพันธุ์ได้ด้วยการแยกหัวและการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ได้รับความนิยมปลูกเป็นไม้ประดับและเป็นไม้ตัดดอก

ภูมิพลินทร์ (Paraboea bhumiboliana Triboun & Chuchan) วงศ์ข่าฤๅษี (Gesneriaceae) ตั้งชื่อโดย ดร.ปราโมทย์ ไตรบุญ และนายจิตติพันธ์ จุจันทร์ ตามตัวอย่างแห้งต้นแบบหมายเลข P. Triboun 3980 จากแก่งหินปูนบริเวณเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก และอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน ระดับความสูงประมาณ ๓๕๐ เมตร เมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รับพระบรมราชานุญาตให้นำพระปรมาภิไธย มาเป็นคำระบุชนิดว่า bhumiboliana และพระราชทานชื่อเรียกในภาษาไทยว่า ภูมิพลินทร์ มีความหมายว่า พรรณไม้ที่เป็นศรีสง่าแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ และตีพิมพ์ใน Gardens' Bulletin Singapore ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๒ หน้า ๓๓๗-๓๓๙ ซึ่งเป็นวารสารพฤกษศาสตร์ของสวนพฤกษศาสตร์ประเทศสิงคโปร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ลักษณะเป็นพุ่มขนาดเล็ก สูง ๒๐-๖๐ เซนติเมตร ลำต้นส่วนล่างแข็งคล้ายเนื้อไม้ เปลือกแตกเป็นร่องตามยาว สีน้ำตาลอมเทา แตกกิ่งโปร่ง กิ่งยอดเรียวยาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก แผ่นใบรูปรีหรือรูปไข่ ใต้ใบปกคลุมด้วยขนคล้ายใยแมงมุมสีขาว ช่อดอก ออกที่ปลายยอด เป็นดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อกระจจะสั้น มี ๒-๕ ดอก กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น ๕ แฉก กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ปลายแยกเป็น ๕ แฉก รูปไข่กว้าง สีชมพูหรือม่วงอ่อน ภายในโคนหลอดมีแต้มสีเหลือง ผลแบบแห้งแล้วแตก รูปคล้ายกระสวย มีเมล็ดจำนวนมาก ออกดอกในช่วงเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม ผลแก่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม สถานภาพในถิ่นกำเนิดเป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของไทย

หมายเหตุ
เมื่อขอพระบรมราชานุญาต กำหนดตั้งชื่อพืชชนิดนี้ไว้ในสกุล Trisepalum ในขณะที่กำลังจัดเตรียมประกาศและตีพิมพ์ชื่อพฤกษศาสตร์นั้นทางคณะกรรมการกุนานาชาติด้วยการตั้งชื่อทางพฤกษศาสตร์ ขออนุรักษ์ชื่อสกุล Paraboea โดยให้ผนวกสกุล Trisepalum และสกุล Phylloboea เข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญพืชวงศ์นี้ จากพิพิธภัณฑ์พืชกรุงเทพฯ กรมวิชาการเกษตร และสวนพฤกษศาสตร์หลวงแห่งเอเดนเบอระ สหราชอาณาจักร ได้แสดงผลการศึกษาทางชีวโมเลกุลของพืชใน ๓ สกุลดังกล่าวว่า มีความสัมพันธ์ทางสายวิวัฒนาการร่วมกันแม้ว่า ๒ สกุลหลังจะตั้งชื่อถูกต้องตามกฎหมาย และตีพิมพ์ก่อน แต่เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า จึงได้เปลี่ยนชื่อสกุลของพืชที่ทรงพระราชทานข้างต้นให้อยู่ในสกุล Paraboea แทน

ดอกมะลิ
เจลิมนรินทร์

ผลอ่อน
มะลิเจลิมนรินทร์

ผลแก่
มะลิเจลิมนรินทร์

มะลิเฉลิมนรินทร์ *Jasminum bhumibolanum*
Chalermglin สรรวจพบโดย ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น
ตามตัวอย่างแห้งต้นแบบหมายเลข P. Chalermglin
520705 จากเขาหินปูน ระดับความสูง ๗๕๐ เมตร
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เมื่อวันที่ ๕
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้รับพระราชทานนาม
จากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชว่า
มะลิเฉลิมนรินทร์ มีความหมายว่า มะลิเฉลิมพระเกียรติ
พระเจ้าแผ่นดิน ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕
และตีพิมพ์ในวารสาร *Blumea* ที่ออกในประเทศไทย
เนเธอร์แลนด์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖

ลักษณะเป็นไม้เถา เลื้อยได้ไกล ๑-๒ เมตร กิ่งยอด
เรียวเล็ก ช่อดอกออกที่ปลายยอด มีดอกย่อย ๗-๑๓
ดอก มีกลีบเลี้ยงแหลม สันและแข็ง ๔-๕ ซี่ กลีบดอก
สีขาว ๖-๘ กลีบ ผลสุกสีดำ ๑ ผล ออกดอกในช่วงเดือน
กรกฎาคม ผลแก่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน สถานภาพ
ในถิ่นกำเนิดเป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของไทย การขยายพันธุ์
มะลิเฉลิมนรินทร์ ใช้วิธีเพาะเมล็ด และปักชำ มีการ
ปลูกเลี้ยงไว้ในสวนพฤกษศาสตร์เพื่อใช้เป็นไม้ประดับ
และเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจ เป็นวิธีการหนึ่งในการ
อนุรักษ์นอกพื้นที่ถิ่นกำเนิด นับเป็นการอนุรักษ์และ
ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้สูญพันธุ์ได้

มีเกร็ดความรู้เกี่ยวกับการขอพระราชทานพระบรม
ราชานุญาตนำพระปรมาภิไธย ของพระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นชื่อมะลิ
โดยนายวุฒิ สุมิตร ที่เป็นรองราชเลขาธิการได้กล่าวว่า
โดยปกติตามระเบียบของการขอพระราชทานชื่อนี้
จะขอได้โดยหน่วยงานหรือโดยส่วนบุคคล โดยผู้ขอ
จะต้องตั้งชื่อมาให้เลือกจำนวน ๓ ชื่อ แต่ปรากฏว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีทรงเลือกทั้ง ๓ ชื่อ
และได้ทรงตั้งชื่อขึ้นใหม่ว่า “มะลิเฉลิมนรินทร์”
พร้อมทั้งพระราชทานความหมายกำกับมาด้วยว่า
“มะลิเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าแผ่นดิน” (นรินทร์ แปลว่า
พระเจ้าแผ่นดิน) นับเป็นพระอัจฉริยภาพด้านภาษาไทย
อย่างลึกซึ้ง ที่มีความหมายถูกต้องตรงตามพจนานุกรม
ไทย

ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช ได้สวรรคตแล้วในปีพระพุทธศักราช ๒๕๕๙
แต่พระนามของพระองค์ที่อยู่ในชื่อของพรรณไม้ทั้ง
๓ ชนิด จะคงอยู่นิรันดร์ และเมื่อพรรณไม้ดังกล่าว
มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แพร่หลาย
กว้างขวางขึ้น พระนามของพระองค์ก็จะยิ่งแผ่ไพศาล
ตลอดไป

ขอขอบคุณ

บ้านและสวน

โพสต์ทูเดย์

novataxa.blogspot.com

news.mthai.com

ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น

ทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องทางด้านเทคโนโลยีการเกษตร ในการพัฒนา
พรรณไม้ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์เพื่อการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์
อย่างยั่งยืน